

köszönhető, de még inkább belső békéjéből sugárzott, egy ma annyira vágyott meleg családi környezetből származó, abban felnőtt, kiegyensúlyozott ember világlátása volt. Mély humanizmusa, hazulról, családjából hozott idealizmusa, hallatlan munkabírása, akaratereje, fiatalon kiemelte kortársai közül.

Az "édes ember". Szerencs fia, szerencsés is, a szerencse birtokosa is, hiszen művészete Szerencsen, e gyönyörű várban, e múzeumban talált végleges otthonra és Szerencsről induló pályáivét e kiállítás zárja le. A játék a Szerencs szóval, a cukorgyárra utaló édes jelzővel kedvemre való volna, de ebben Esterházy az igazán járatos, posztmodernül szeretném én is csürnicavarni Szerencset és a cukrot....

A gyűjtemény értéke valóban felbecsülhetetlen, mert e fába metszett igazgyöngyszemek a huszadik század magyar műveltségének "egyperces novellái" (Örkény után szabadon). Ma már ismeretlen ez az alkotói alázat, aszkétizmus, fegyelem, amivel a mester középkori szerzetesként fába véste mestersége ars poeticáját. Pályatársai, barátai, Varga Mátyás, Márk Tivadar, Amerigo Tot, nagyszerű nevek. Itt kell megemlítenem három másik nevet, akik Fery Antal pályá-

futását ösztönözték, figyelemmel kísérték: dr. Semsey Andor, Galambos Ferenc és dr. Soós Imre.

Az egykori barátok művei értő kezekben vannak, köszönet ezért a múzeum igazgatójának, Fazekasné Majoros Juditnak, köszönet dr. Nagy Ádám tanár úrnak, aki közel egy éves munkával készítette elő a kiállítást. Köszönet Rácz János művész úrnak a kiállítás precíz installálásáért és köszönet a Fery családnak a segítségért. Szerencs fia, a szerencse fia, a város díszpolgára műveivel van jelen itt közöttünk. Csak néhány dologra szeretném felhívni a figyelmüket.

Ha Önök körbenéznek, itt láthatják Fery Antal önarcképeit fába metszve. Gondoljunk Rembrandtra, ifjú korától idős koráig tartó önarcképsorozatára, vagy Picasso önarcképeire. Itt láthatjuk, hogyan lesz történelem az Aldo Moro olasz miniszterelnök számára készített ex librisből. A vár fába metszett képe egyben a múzeum emblémája is, levélpapírján ez szerepel, sőt, ma reggel kézbe véve a Szerencsi Híreket, a címlapon is örömmel láttam viszont a metszetet. Így lesz a művészetből alkalmazott grafika, s a művészi grafikából történelem."

Szerk.

"... VIRÁGA NINC S M Á R, S E M G Y Ü M Ö L C S E ..."

(Radnóti M.)

Raszler Károly kiállítása a Galéria IX-ben

A Magyar Rézkarcolók Egyesülete tisztelettel meghívta a művészet barátait Raszler Károly Kossuth-díjas grafikusként fenti című grafikai kiállításának megnyitójára a Ráday utcai Galéria IX-be. E nem mindennapi eseményre 2002. március 29-én, Nagypénteken került sor, s nem véletlenül. Raszler Károly, aki a Képzőművészeti Egyetem Sokszorosító Grafikai tanszékének volt évtizedeken át kiváló professzora, az utóbbi években nem jelentkezett túl gyakran újabb műveinek a bemutatásával. Nyugdíjba vonulása óta, bizonyára nem véletlenül ismét aktívabb, s most egész sorozat tollrajzát mutatta be kiállításán. A tárlatot igen népes közönség, számos volt tanítvány és művésztárs jelenlétében Vámosy Ferenc Széchenyi díjas egyetemi tanár nyitotta meg. Lírai hangú megnyitó beszédéből idézünk hosszabb részletet.

"Nagypénteken jöttünk össze, hogy e különös ünnepen a halált vagy most inkább a pusztulást -, ezeken a gyönyörű tollrajzokon az elhaló élő anyag sorsát, a növények halálát, a természeti környezet pusztulását, s az ez által keltett veszélyt végiggondoljuk. Rendkívüli érzékenység, elmélyült belső világ kell ahhoz, hogy valakit - egy jelentős művészt -, ez a pusztulás megragadjon s elemezni kezdje, végig kíséje értő figyelmével és részvétellel e bomlási folyamatot, amit nem a természeti környezetbe való visszatérés örök rendje, hanem egy váratlan és pusztító kór, a gesztenyefákat támadó kéregprág okoz.

Tudom, annak a saját környezetnek a pusztulása, amiben gyermekként s majd egy életen át élünk, sokakat megragad, mégis úgy érzem, Raszler Károly művészetében másról, többről van szó.

Nem a kertjét óvó gazda tiszteletreméltó küzdelmének jó néhány állomását akarom most részletezni, ez

Fák. Raszler Károly rézkarca, C3, C5

önmagában a növénykórélettan számtalan védőeszközének elemzéséhez tartozik, hanem azokra az elmélyült tanulmányokra kell felhívnom a figyelmet – több mint száz rajz, egy őszülő mester bensőséges világának "Őszikéi" –, amelyek e romlás figyelemmel kíséréséből, belső fájdalommal is járó rögzítéséből születtek és bennem Baudelaire-re emlékeztetnek! A romlás virágainak Tóth Árpád vagy Szabó Lőrinc csodálatos fordítás-szövegeinek hangját, zenéjét szólaltatja meg.

Etűdök ezek ugyanúgy, mint az elmúlt évtizedek jó néhány sorozata, csak talán mások, belül, lélekben még érettebbek, hiszen e büszke, gyönyörű hatalmas fák sebeinek gondozásából, az ápoló kézbe rögződött mozdulatok lelki újraéléséből fakadnak...

Halálra ítélt fák csak csonkolás, fertőtlenítés hosszabbítja életüket, ha csak, esetleg, a kór elleni immunreakciók majd meg nem mentenek egyeseket. Sajátos küzdelem ez a természet megőrzéséért, ami ennél is szélesebb világot kelt fel. Nem véletlenül vezette az alkotót ismét kedves költőjéhez e nyolc éve tartó küzdelem s a választott sorok valóban minden belső rezdülést elárulnak.

Radnóti Miklós és Tóth Árpád világa jelenik meg a mester grafikáiban is és a szavak sajátos zenéje írja a látvány mellé a fájdalmat:

"madara elhallgatott,

...Virága nincs már -, sem gyümölcse..."

Amíg élet van bennünk, sarjadás, sejtek cserélődése, újra és újrászületés, tenni akarás, amíg kezünkbe vesszük a tollat a kalligráfiához szolgáló finom, puha tollat vagy csak közönséges mását, az író tollat, addig élünk ember módjára, hittel, belső világgal és kifejező formákkal vagy szavakkal, s ha virág nem is születik, de mint egyes rajzokon a pusztuló kővé váló fa sebeinek krátere mellett ott sarjadzik néhány fiatal levél,

sebb, finomabb és üdebb, mint jó néhány virág, hiszen életjel, titok és sarjadás.

"Görcs húzta fák" Radnóti szavaival e képek szenvedő alakjai: "...emlékként őrzik gyermeki korod e régi fák...", mondja a "Háborús napló" s ezt az emléksort idézik fel a vékony, finom vonalú keresztek a képeken, a fák halálának hozzánk szóló szimbolumai. A roncsolódó felületek szűkülnek a rajzokon, a pusztulás tektonikus erői uralkodnak a kráterek, repedések világán, a romlás elmélyülő rétegeit tárják fel az ugyanarról a sebről szóló, egymást hosszabb idővel követő rajzon, a folyamatokat rögzítve az elmúlás hírnökei. "Fa szikla" lesz belőlük, szoborszerű torzó marad csak, amelyek még állékonyak, de egyre fogynak, megrendülnek és apadnak, elváltoznak, ritmikájuk átalakul, míg ki kell őket végül dönteni. E rajzok követik és ábrázolják e pusztulás eurithmiáját.

A gyökerekből azonban új hajtások sarjadnak, amiből a betegeket ki kell emelni, csak a nem fertőzötteket lehet tovább nevelni. Ezek a rajzok ezért az életről és halálról szólnak, s nem csak a gesztenyefákról, hanem az emberi világról is.

1995. VIII. 3: az egyik torzó rajza, bár még néhány levél is él. Egyik oldalát villám, a másikat szélvihar pusztította el, a megmaradt rész már szinte csontváz. Igen, ilyené válunk. De amíg át tudjuk érezni a fák pusztulásának fájdalmát s amíg kevés reményű és sok munkát, áldozatot kívánó küzdelmet vívunk, addig nem mondhatjuk, hogy nincs már virágunk. Ezek a rajzok a legszebb virágok, amit öreg fa hozhat, hiszen sok száz éves életből, életfolyamatból, egy emberi család világából fakadnak.

Az öreg fa méltó virágot hoz. Örök szimbólum az, hogy Nagypéntek, az élet megújulása, legyőzi a halált.

Vámossy Ferenc

HÁROM GRAFIKUS KIÁLLÍTÁSA RÁKOSPALOTÁN

A főváros XV. Kerületében, a Csokonai Művelődési Házban március 20.-án nyílt meg a KBK három művésztagjának közös kiállítása. Ez alkalommal *Kőhegyi Gyula, Sajtos Gyula és Ürmös Péter* grafikusok válogatott alkotásait láthatta három héten át a közönség a Rákospalotán lévő, meghitt hangulatú, igazi "kultúrotthonban" (Mennyivel barátságosabb szó ez, mint a napjainkra elterjedt, nagyon hivatalos ízű művelődési ház kifejezés!)

A tárlatot lapunk főszerkesztője, *Király Zoltán* nyitotta meg, beszéde első mondataiban arra utalva, hogy a három alkotó művein a grafikai műfajok és technikák gazdag változataival ismerkedhet a látogató. Nem tért ki az életpályák ismertetésére, mivel az esemény izléses kiállítású meghívóján ezt mindhárom művész a kiállított alkotások felsorolásával egyidejűleg megtette. Helyette inkább a tárlaton szereplő műveket elemezte.

Kőhegyi Gyulánál kiemelte a művésznek a magyar múlt, a történelmi események iránti érzékenységét, az akkori idők szellemiségének megidézéző képességét. Az Ómagyar Mária-siralom, vagy az ópusztaszeri királyszobrok grafikai megidézése bravúros, színes linómetszeteken történt, de üde színfoltjai voltak a kiállításnak *Kőhegyi* temperával festett, színpompás tájélményei is.

Sajtos Gyula linómetszete, X3

Memento-1956 című lapja a forradalom emlékét idézte a szemtanú-művész lelkesültségével.

Ugyancsak a történelem ihletésében születtek meg *Sajtos Gyula* tusrajzai, linómetszetei, rézkarcai is. Egyik lapján a hármas koporsóban eltemetett hun királyig, Attiláig vezeteti fantáziánkat, egy linómetszetén Szent István székesfehérvári koporsóját szerepelteti.